

Przedmiotem projektu jest znajdujące się na liście światowego dziedzictwa UNESCO Cusco (Peru), jedno z najstarszych nieprzerwanie zamieszkałych miast obu Ameryk, dawna stolica Imperium Inków (1400-1532 r. n.e.). Badania archeologiczne Imperium, rozciągającego się na terenie od dzisiejszego Ekwadoru po Chile, dostarczyły wielu informacji na temat formy inkaskich miast i różnych strategii, jakich Inkowie stosowali w trakcie podboju Andów. Niemniej jednak do tej pory miało miejsce niewiele badań, które mogłyby pomóc datować powstanie Cusco oraz transformację miasta wraz z rozwojem Imperium. Prowadzenie wykopalisk archeologicznych we współczesnym Cusco jest trudne ze względu na istniejącą sieć budynków i ulic. Dotychczasowe wykopaliska, spotykały się z problemem zaburzonego kontekstu archeologicznego przez stulecia silnej rozbudowy miasta. Proponowane wykopaliska są rzadką okazją do przebadania nienaruszonych pozostałości związanych z początkiem istnienia miasta i Imperium Inkaskiego. Badania mają na celu rozpoznanie genezy Cusco oraz wyjątkowej drogi do stolicy olbrzymiego Imperium, różniącej się od współczesnych mu miast późnośredniowiecznej Europy.

Obecnie historyczne centrum Cusco składa się z kolonialnych domów o hiszpańskiej genezie i kościołów zbudowanych na fundamentach poprzednich imperialnych założeń Inków. W trakcie kwerendy udało się udokumentować trudnodostępne pozostałości architektury inkaskiej, potwierdzające ogólny plan miasta. Dzięki dokładnej analizie odkryto również, że inkaskie Cusco przeszło kilka etapów rozbudowy. Fazy te obejmują wczesną architekturę wykorzystującą lokalny kamień, nagłą i rozległą ekspansję zabudowy z wykorzystaniem odległego kamieniołomu oraz serię zmian, które prawdopodobnie były związane z rządami kolejnych władców.

Projekt ma na celu weryfikację oficjalnych historycznych przekazów o tym, że Cusco istniało tylko jako małe miasteczko ze skromną architekturą przed jego przebudową zapoczątkowaną przez Pacha Kuti Inqa Yupanki na początku XV wieku. W trakcie wstępnych prospekcji na terenie miasta i jego najbliższego otoczenia ustalono, że dwa stanowiska, Cruz Moqo i Patallacta, mogą dostarczyć odpowiednich danych na temat początków Cusco. W przeciwieństwie do historycznego centrum miasta, które jest archeologicznie niedostępne ze względu na stulecia przebudowy, wybrane stanowiska nie zostały objęte kolonialną zabudową. Wyniki wstępnych badań powierzchniowych wskazały na duży potencjał dostępnych pozostałości zabudowy z okresu przed-inkaskiego i wczesno-inkaskiego (1000-1400 r. n.e.). Cruz Mo'qo obejmuje ruiny świątyni zorientowanej na współczesne miasto. Te skromne budowle najprawdopodobniej stanowiły początek jednej z największych inwestycji kamiennych w Nowym Świecie. Drugim wybranym stanowiskiem jest Patallacta, nazwa tłumaczona jest z języka quechua jako „centrum ceremonialne na tarasie”. W okresie inkaskim znajdowała się na skraju miasta. Źródła hiszpańskie wspominają, że znajdowała się tam mumia władcy Pacha Kuti Inqa Yupanki, odpowiedzialnego za podboje i rozwój Imperium.

Metodologia badawcza została podzielona na następujące części. Pierwsza z nich obejmuje nieinwazyjną prospekcję z wykorzystaniem georadaru (GPR), oraz laserowego rejestrowania powierzchni (LiDAR) przy użyciu dronów. Badania te posłużą do wyznaczenia obszaru wykopalisk, które mogą dostarczyć informacji na temat etapów rozbudowy. Dodatkowo pozostałości organiczne wykorzystane zostaną do datowania ^{14}C , które pozwolą ustalić chronologię wczesnego rozwoju miasta, artefaktów oraz inkaskiej architektury. W trakcie wykopalisk zostaną również pobrane próbki do analiz palinologicznych. W zakresie kamieniarki wdrożymy również szereg najnowocześniejszych technik obejmujących analizę chemiczną i trójwymiarowe obrazowanie murów.

Odkrywając architekturę tych dwóch miejsc i sposób, w jaki integrują się z resztą monumentalnej stolicy Inków, możliwe będzie określenie wczesnego rozwoju przyszłej stolicy Imperium Inkaskiego. Kluczowe dla zrozumienia, w jaki sposób Inkowie rozwijali się od niewielkiego stanowiska do imperium, jest zidentyfikowanie pochodzenia i rozwoju obiektów o charakterze symbolicznym, kluczowych dla imperialnej strategii i propagandy. Pierwszym z nich była zestandaryzowana i szeroko rozpoznawalna ceramika „Imperial Inca”. Była ona używana jako dary do zjednywania innych władców do przyłączenia się do imperium, a następnie towarzyszyła wielu rytuałom i formom kultu. Drugą jest kamieniarka, która symbolizowała władzę i potęgę państwa. Specjaliści rozważają, że oba te elementy stanowiły wskaźnik obecności i stopnia kontroli sprawowanej przez Inków na podbitych terytoriach. Gdzie i dlaczego te narzędzia zostały opracowane, pozostają istotnymi pytaniami w badaniach nad kulturą inkaską.